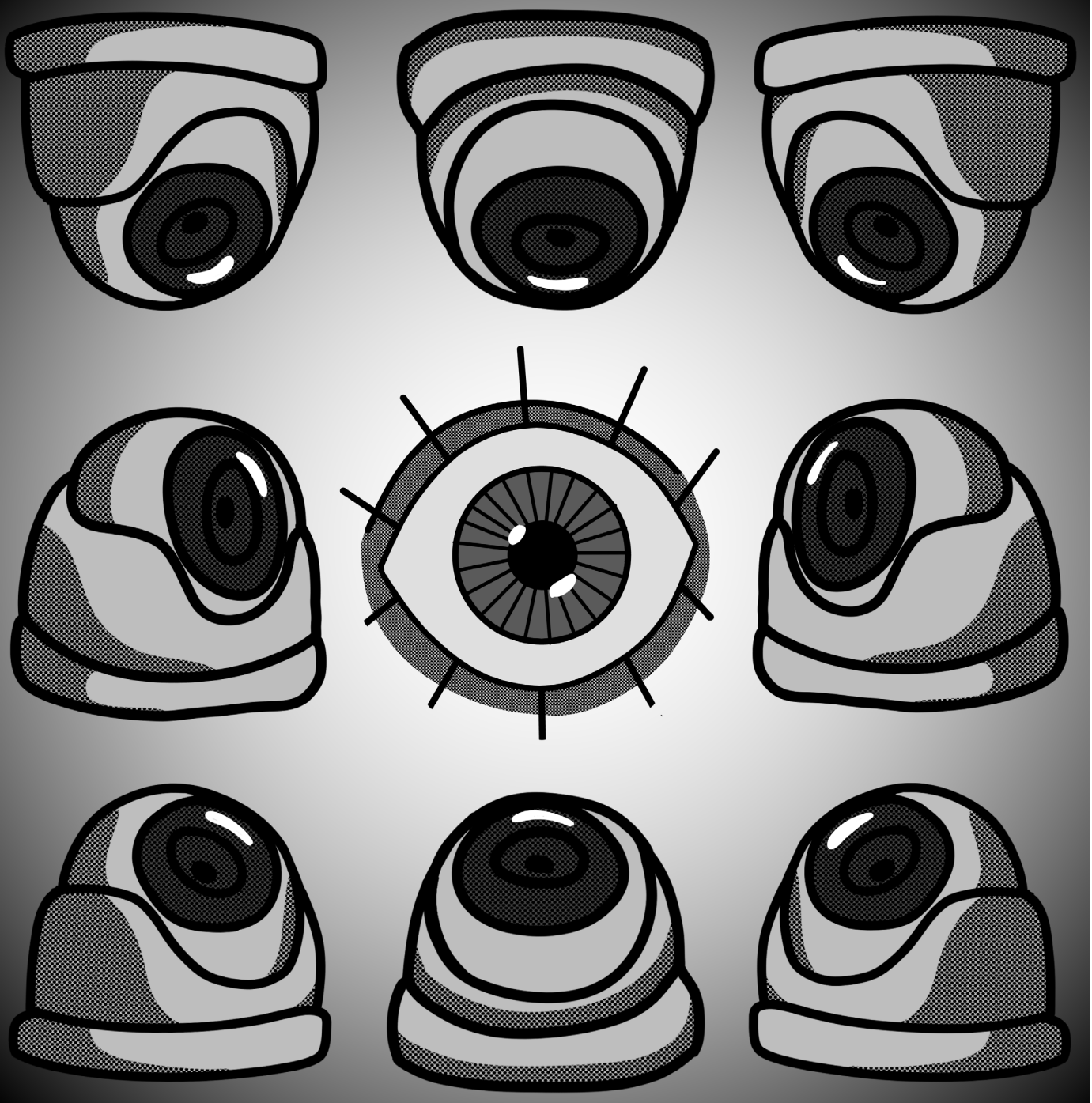
CRIME TIMES

NUMMER 3: ÖVERVAKNING

Chefredaktörer
Viva Dyrén - Caroline Eriksson

Tack för att ni bidragit med artiklar till tidskriften
Viva Dyrén - Frida Wigur - Olivia Wahlberg - Saga Viberg

Tack också till
Danny Bäckström - för dina illustrationer
Sara Vazquez - för ditt quiz
Alma Norling - för ditt horoskop
Caroline Eriksson - för skapandet av layout

KRÄM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEN STÄNDIGT KRÄNKTA INTEGRITETEN
Olivia Wahlberg

DEN OJÄMLIKA ÖVERVAKNINGEN
Viva Dyrén

CRIME TIMES HOROSKOP
VILKET STJÄRNTECKEN ÄR DET MEST KONTROLLERANDE?
Alma Nordling

BANAL ONDSKA OCH MAGISKA PARAGRAFRYTTARE
Saga Viberg

CRIME TIMES QUIZ
VILKEN ÖVERVAKNINGSTYP ÄR DU?
Sara Vazquez

DEN KONTROLLERADE KONSTEN
MOTSTÅND OCH MEDHÅLL I DEBATTEN OM GRAFFITI
Frida Wigur

DEN STÄNDIGT KRÄNKTA INTEGRITETEN

Klockan var fem en torsdagskväll och min sambo fick ett samtal från en bekant, som berättade att hen hade blivit nekad att sätta upp övervakningskameror i ett kapprum på ett museum. Detta var startskottet för en timmeslång diskussion.

Vi började diskutera huruvida detta beslutet var rätt eller inte; Jag menade att de som har nekat beslutet om övervakningskameror i ett kapprum förmodligen anser att det egna bevakningsintresset står lägre än intresset hos den enskildes integritet, vilket man någonstans kan förstå. Här någonstans gick våra åsikter isär. Mina sambo ansåg att argumentet om varför övervakningen på museumet nekades i sig inte nödvändigtvis var vagt - utan snarare den lag som argumentet lutar sig mot. För vad är det som hindrar de som ville sätta upp en övervakningskamera från att sätta upp en mobiltelefon och livestreama det som sker i kapprummet - och på vilket sätt skulle det vara mindre integritetskränkande? Hur kan det vara så olika saker som gäller om man har en statisk enhet eller en mobil som man går runt med? Livestreaming är något som även det regleras av GDPR, och omfattas av de riktlinjer som satts upp för hur lagen ska följas (Punkt 101 i "Guidelines", publicerad av European Data Protection Board). Dock är dessa betydligt svårare att kontrollera i takt med alla de sociala medier som idag finns tillgängliga för livestreaming.

Med tanke på hur vi blir övervakade på nätet i våra digitala fotspår ändå går det att fråga sig om det finns en fråga om integritet kvar att inkräkta på med tanke på hur lätt det är att tillskansa sig information om andra väldigt fort när allt finns att hitta på nätet. Ge mig 5 minuter, och jag kan ta reda på var din faster bor, vad du åt till frukost imorse och var du befann dig förra helgen. De digitala fotspåren har suddat ut gränsen för vad som kan anses integritetskränkande och inte.

Det kan förvisso då alltid argumenteras utifrån en ståndpunkt om vad som är rätt och fel rent moraliskt och att man som enskild person bör tänka på andras integritet och på vilka sätt man vill att den egna integriteten ska respekteras. Men spelar moral någon roll i det längre loppet för denna typ av beslut? Och är de moraliska besluten som berör respekt av integritet viktigare än att försöka bibehålla moral hos potentiella ficktjuvar - och tryggheten hos besökare?

Klipp till: Frankrike. Det pågick tidigare i år stora demonstrationer i landet mot en föreslagen säkerhetslag som förbjuder filmning och fotografering av poliser i tjänst, samt publicering av detta. Lagförslaget är motiverat med att det skulle skydda poliser och deras familjer från hot. Men här uppkommer såklart frågan: Vilka är det som ska skyddas? Och kanske den ännu större följdfrågan: Varför? Är det polisen - som ska skyddas från upprörda demonstranter efter tvetydiga ageranden? Eller är det Frankrikes invånare - som ska skyddas från de tvetydiga agerandena som ofta benämns som ren polisbrutalitet? Som en ställföreträdare för lag och ordning fortsatte jag i diskussionen med min sambo argumentera för varför lagen om övervakning ändå måste ha något nyttigt i sig och att de beslut som fattas om vad som får övervakas och ej har en fin balans som lutar sig mot tydliga riktlinjer. Men frågan är trots allt befogad: Är regleringen av övervakning lika urholkad som många andra regler och lagar har varit innan de försvunnit ur lagboken? Din integritet riskeras trots allt varje gång du lämnar ditt hem eller slår på din mobiltelefon.

DEN OJÄMLIKA ÖVERVAKNINGEN

För var dag som går förvandlas Järvaområdet mer och mer till ett panoptikon. Häromsistens satte polisen upp värmekameror ovanpå det nya höghuset i Rinkeby som, likt Saurons öga, synar hela Järvafältet dygnet runt (Arnell, 2021). Vi som bor i Kista, Rinkeby, Tensta och Husby är inte ovana vid övervakning. Drönare svävar frekvent över våra huvuden och permanent kameraövervakning bedrivs i alla Järvas centrum. Sedan i fjol behöver polisen heller inte erhålla något tillstånd för att övervaka, utan kan köra omkring med sina drönare som de vill. Behovet av att övervaka väger tyngre än den enskildes integritet, menar polisen.

Vid det här laget känns det tämligen banalt att påpeka det obehagliga i statens vurmande för utökad övervakning. Eller att övervakningen sker på strukturellt diskriminerande grunder. Åtminstone i dessa kretsar som jag, liksom du som läser detta, rör sig i. Jag glömmer ibland bort hur oproblematiska de flesta kriminalpolitiska insatser generellt uppfattas av gemene man. Övervakningssamhället utvidgas för varje år, utan att någon egentligen frågasätter, ty den vedertagna uppfattningen är att "hårdare tag" är den enda lösningen på brottsproblemet (Nafstad & Parsa, 2020b). Vare sig det handlar om patrullerande polis och övervakningskameror, eller högfrekventa ljudsignaler som hindrar specifikt unga människor från att vistas längre stunder på ett och samma ställe (TV4 Nyheterna, 2021), välkomnas åtgärderna med öppna armar. Politikerna är stolta över hur långt vi kommit - men mer måste göras (Johansson, 2021)! Polisen kan väl få avlyssna folk utan konkreta brottsmisstankar (Wallberg, 2021), och självklart borde ju även barn under 15 år kunna bli visiterade på samma grunder som vuxna (Wallberg, 2020). Hur ska vi annars vinna kampen mot de kriminella?

Övervakningen berör dock inte hela befolkningen i samma utsträckning. Inget panoptikon har upprättats i grannkommunen Danderyd, så vitt jag vet. Så varför sätts just Rinkeby under lupp? Regeringen tog för några år sedan fram ett program där ökad upptäcktsrisk och kontroll lyftes som brottsförebyggande åtgärder. Resurserna ska fördelas efter behov och "de särskilt utsatta områdena ska särskilt prioriteras" (Kortversion av regeringens skrivelse 2016/17:126). Jaha, behovet av övervakning finns alltså i Rinkeby men inte i Danderyd. "Rimligt", kanske ni tänker. "Vi får ju alltid höra att brottsligheten är som värst i så kallade utsatta områden." Och visst är det säkert så. Forskning har länge visat att socioekonomisk utsatthet är en riskfaktor för avvikande beteende, så självklart ska det finnas poliser där det finns fattigdom. Intentionerna är naturligtvis goda. Man hänvisar till att det är de boende i utsatta områden själva som efterfrågar ökad polisiär närvaro. "[...] vad som utelämnas från sådana påståenden är att lokalsamhällen också efterfrågar bättre skolor, bostäder och jobb, men att sådana tjänster mer sällan erbjuds" (Nafstad & Parsa, 2020b). Det är oroväckande hur ivrig man är att sticka till med resurser att utöka övervakningen av vissa områden, utan någon större entusiasm att angripa problemen som föranlett det påstådda behovet av denna övervakning. Den klassiska välfärdsmodellen har skrotats och med den den gamla uppfattningen om hur en stat bäst "hjälper" sin befolkning. Det nya sättet att hantera fattigdom och utsatthet i nyliberalismens rike är med kontroll framför socioekonomiska insatser, lag och ordning framför välfärd (Wacquant, 2012). Det verkar alltså som att det enda sättet att få bukt med kriminaliteten i Sverige är en gedigen övervakning av utsatta områden. I rikare områden däremot... "Äsch, där finns det ändå ingen kriminalitet." Intentionerna är goda, som sagt. Jag ska inte anklaga myndigheterna för att medvetet bedriva diskriminerande övervakning, men...

Stämmer verkligen bilden av de så kallade utsatta områdena som mer brottsutsatta än andra stadsdelar? BRÅ:s siffror visar att andelen pojkar i socioekonomiskt utsatta områden som misstänks för narkotikaanvändning är betydligt högre än motsvarande grupp i exempelvis Danderyd och Täby. Detta trots att det självrapporterade bruket visar på att narkotikabruk är mindre vanligt i dessa områden (Kikerpuu, 2018). Hur kommer det sig? Narkotikabruk är ett spanings- och ingripandebrott, vilket innebär att misstankesstatistik speglar polisens resurser och prioriteringar, och inte det faktiska bruket (BRÅ, 2018). Det som fångas upp i statistiken är det som upptäcks, och det som upptäcks är det vi letar efter. Med andra ord väljer polisen att göra insatser mot narkotika främst i socialt utsatta områden, trots att "behovet" inte är störst där. Konsekvensen blir en statistik där fattiga och rasifierade är överrepresenterade, statistik som polisen sedan kan hänvisa till för att legitimera ytterligare kontroll och övervakning av samma grupper och områden. Bilden av så kallade utsatta områden som kriminella områden skapas (Nafstad & Parsa, 2020a). När polisiära resurser sätts in i socialt utsatta områden istället för i rikare stadsdelar ignorerar man den rika, vita populationens narkotikabruk och förskonar dem därmed från brottslingstämpeln. Ja, det klart att det begås brott i utsatta områden, det säger jag inte emot. Kanske är det till och med så att brottsligheten är mer utbredd, eller "värre", i dessa. Men så länge övervakningen inte är likvärdig överallt kan vi inte lita på att statistiken är en tillförlitlig indikator på den faktiska brottsligheten, på det faktiska "behovet" av övervakning. Den ojämnt fördelade brottsligheten kan, hur orimligt det än kan låta, rentav vara en chimär.

Som om det inte räckte med att övervakningen är orättvist fördelad över olika områden, är även övervakningen inom de utsatta områdena ojämlik. Det är inte mitt pappersvita ansikte som blir konfronterat av ordningsvakten i Kista galleria när jag stått för länge på en och samma plats (ja, du kan bli avvisad för en sådan sak här, det är tydligen "misstänkt" att inte konstant vara i rörelse om du råkar se ut på ett visst sätt). Det sker alltså en orättvis övervakning inuti en orättvis övervakning. "År 2017 uppger de utlandsfödda niondeklassarna i SUB lägre brottsnivåer än de som är födda i Sverige av svenskfödda föräldrar" (Bäckman, Estrada, Nilsson & Sivertsson, 2020). Ändå löper personer med utländsk bakgrund en överrisk att misstänkas av polis. Rasifierade riskerar i betydligt större grad att stoppas av polis utan att brott har begåtts, och nyanlända misstros och döms i domstolar på vagare grunder. Det är inte ett orimligt antagande att diskriminerande myndighetsutövning ligger bakom en stor del av överrepresentationen av personer med utländsk härkomst bland de som registreras för brott (Bäckman, Estrada, Nilsson & Sivertsson, 2020). Som sagt, brottsstatistik är en produkt som speglar polisens prioriteringar mer än den speglar verkligheten. Den ojämlika övervakningen och kontrollen måste därför förstås som ett uttryck för rasistiska strukturer. I det moderna västerländska samhället är det dock otänkbart att vi skulle diskriminera utifrån etnicitet – åtminstone inte uttryckligen. Rasdiskriminering sker bevisligen fortfarande, men med rättsväsendet som det nya sättet att upprätthålla den etniska hierarkin. Genom rättssystemet kan rasifierade stämplas som kriminella, och således blir den institutionaliserade kontrollen gentemot dem fri från rasistiska övertoner (Alexander, 2011).

Bilden som skapas här är att de utsatta områdena står för all brottslighet, medan den vita rika befolkningens brottslighet går under radarn. Det är lätt att få uppfattningen att kriminaliteten i de utsatta områdena är mycket mer utbredd än den faktiskt är – vi får inte glömma att den stora majoriteten inte alls ägnar sig åt att begå brott. Att de laglydiga också blir drabbade av övervakningen skiter man i. Nyligen kunde vi läsa att svensk polis fått tillgång till ansiktsigenkännande teknologi som i USA stoppats från att användas av polisen då den funkar dåligt på afro-amerikaner, vilka i flera fall blivit oskyldigt misstänkta (Norén, 2021). Sådana här problem är polisen i Sverige villig att bortse från till förmån för den heliga brottsbekämpningen. I kampen mot den lilla andelen kriminella är man beredd att kompromissa med hela gruppers integritet och frihet, det tycks vara ett billigt pris att betala för att "rättvisa"

ska skipas. Inskränkningar på diskriminerande grunder rättfärdigas av det brottsbekämpande syftet och legitimeras med hänvisning till kriminalstatistiken. Moderaterna illustrerar detta allra tydligast: "Det absolut viktigaste är att identifiera gärningsmän för att lagföra dem och utmäta adekvata straff samt att minska brottsligheten. Detta måste vara överordnat eventuella upplevelser av integritetskränkningar av laglydiga människor som också dokumenteras med övervakningskameror." (Moderaterna, u.å., hämtad 13 april 2021). De berättar för oss boende i Husby, Tensta, Kista, Rinkeby och liknande förorter att vår integritet är en bagatell. Skurkarna ska buras in till varje pris! Vad gör det att man misstänkliggör 100 oskyldiga om det leder till att man tar fast en buse, om så bara en enda?

Den tilltagande övervakningen av utsatta områden framställs i debatten ofta som något positivt, och polisens ökade närvaro lyfts särskilt fram som ett sätt att öka förtroendet för polisen och rättsväsendet. Det tas som en självklarhet, men är det verkligen trygghetsskapande för alla? I själva verket kan det ha den motsatta effekten. Grupper som redan känner sig misstänkliggjorda (och i alltför många fall blivit misstänkliggjorda) av polisen kommer sannolikt inte tolka den ökade polisnärvaron som den förtroendebyggande insats den så ofta framställs vara. Tvärtom riskerar den att skapa en ännu starkare upplevelse av att bli misstrodd, misstänkliggjord och frihetsbegränsad. Och med rätta! Polisen har en lång historia av rasistiskt förfarande, såsom att föra register över etniska grupper (se Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Varför skulle dessa människor ha förtroende för en polismyndighet, och ett samhälle, som inte har förtroende för dem?

Den ojämlika övervakningen blottlägger klassamhället och den etniska hierarki som råder. Att den dessutom riskerar leda till ytterligare stigmatisering av vissa områden och grupper är jag inte först med att påpeka. Det har stötts och blötts på debattsidor, artiklar, texten du nyss har läst. Ja, det kanske till och med är lite uttjatat. Ändå vågar jag påstå att det inte är tillräckligt omdiskuterat. Nya påföljder och åtgärder införs hela tiden, vi blinkar inte ens längre åt det. Framförallt utgår vi från att resurserna sätts in där de behövs, men också att det behövs fler insatser, strängare åtgärder. Därför ifrågasätter ingen Saurons öga på höghustaket. Därför har vi nu ett panoptikon i Rinkeby, men inte i Danderyd.

Referenser

Alexander, M. 2011. The New Jim Crow. Ohio State Journal of Criminal Law, 9(1), 7-26.

Arnell, V. 2021. Polisen övervakar Järvafältet permanent med värmekameror. Nyhetsbyrån Järva. 26 april.
https://www.nyhetsbyranjarva.se/polisen-overvakar-jarvafaltet-permanent-med-varmekameror/

Brottsförebyggande rådet. 2018. Narkotikaanvändning och misstankar om eget bruk bland ungdomar i Stockholm.

Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A. & Sivertsson, F. 2020. Den ojämlika brottsligheten: lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017. Stockholm: Stockholms universitet.

Johansson, A. 2021. Damberg efter Encrochat: "Vill komma åt messenger och signal". Aftonbladet. 14 mars.
https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/GawA0B/damberg-efter-encrochat-vill-komma-at-messenger-och-signal

Kikerpuu, H. 2018. Så knarkar unga i Danderyd. StockholmDirekt. 14 mars.
https://www.stockholmdirekt.se/nyheter/sa-knarkar-unga-i-danderyd/reprcm!rI8SgfnVj12b-

Moderaterna. U.å.. Kameraövervakning.
https://moderaterna.se/stockholm/kameraovervakning

Nafstad, I. & Parsa, A. 2020a. ”Alternativet till dagens rasistiska polisarbete: nedmontera polisen!” Sydsvenskan. 18 juli.
https://www.sydsvenskan.se/2020-07-18/alternativet-till-dagens-rasistiska-polisarbete-nedmontera-polisen

Nafstad, I. & Parsa, A. 2020b. Vi vill inte avskaffa polisen - utan omfördela resurserna. Aftonbladet. 22 juli.
https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/GawA0B/damberg-efter-encrochat-vill-komma-at-messenger-och-signal

Norén, A. 2021. Polisens nya vapen: Ansiktsigenkänning. SVT. 11 april.
https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisens-nya-vapen-ansiktsigenkanning

Regeringens skrivelse 2016/17:126. Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program. Kortversion.

Schclarek Mulinari, L. & Keskinen, S. (2020) Racial profiling in the racial welfare state: Examining the order of policing in the Nordic region. Theoretical Criminology. doi: 10.1177/1362480620914914.

TV4 Nyheterna. 2021. Här skrämmer kommunen unga klottrare – med ”mygglarm”. TV4. 21 januari.
https://www.tv4.se/klipp/va/13316075/har-skrammer-kommunen-unga-klottrare-med-mygglarm

Wallberg, P. 2020. Polis föreslås få visitera barn. Svenska Dagbladet. 2 november.
https://www.svd.se/polis-foreslas-fa-visitera-barn-i-jakt-pa-vapen

Wallberg, P. 2021. Polisen vill kunna avlyssna fler. Svenska Dagbladet. 12 januari.
https://www.svd.se/polisen-vill-kunna-avlyssna-fler

Wacquant, L. 2012. The punitive regulation of poverty in the neoliberal age. Centre for Crime and Justice Studies, 89, 38-40.

CRIME TIMES HOROSKOP
VILKET STJÄRNTECKEN ÄR DET MEST KONTROLLERANDE?

Tvillingarna 21 maj – 21 juni
Tvillingarna uppfattas ofta som ytliga och elaka människor, men sanningen är att de har en dubbel personlighet och deras charmlösa framtoning är ett resultat av de har svårt för att bestämma sig för hur de vill uppfattas. Tvillingarna utövar sällan kontroll, men om de gör det så ligger fokuset på att ha kontroll över sitt eget beteende.

Kräftan 22 juni – 22 juli
Inte många får veta om kräftans hemligheter och kräftan använder sitt hårda skal till att skydda sig från att bli sårad. Men när de öppnat upp sig för en annan människa är de omhändertagande och vill ge allt till dem som de älskar. Kräftan har dock en tendens att utöva kontroll genom att manipulera dem som kräftan gillar. Detta kan resultera i ett övervakande beteende. Om man utmanar deras försök till kontroll kan de hamna i försvarsläge och bete sig passivt aggressivt.

Lejonet 23 juli – 22 augusti
Lejonet kommer aldrig tacka nej till jobbpositioner som medför makt till att kontrollera andra, eftersom de vet om att de kan bäst och vet mest. När lejonet intar en ledarposition vet de om hur de kontrollerar, censurerar och tystar ner den som försöker revoltera. Även om de utifrån kan ses som maktgalna bossar med ett stort ego, är lejonet i huvudsak godhjärtad med ett enormt behov av bekräftelse och kärlek.

Jungfrun 23 augusti – 22 september
De kommer aldrig att erkänna det själva men jungfrun är en perfektionist med ett extremt kontrollbehov. Med en vilja att ha kontroll över ALLT finns det inga som gör mer research än vad jungfrun gör. De har googlat upp allt om deras psykolog, chef och tinderdejt. Jungfrun värsta mardröm är att deras ex gör sin Instagramprofil privat så att de förlorar möjligheten att diskret kunna följa allt personen gör. Men även jungfrun kan agera oväntat och när bristningsgränsen är nådd för jungfrun så är det de som skickar arga mejl till företag som bryter mot GDPR-lagen.

Vågen 23 september – 22 oktober
Vågen har ett enormt behov av balans och samförstånd, vilket bidrar till att hen gör allt för att undvika konflikter. Vågen tar endast sig rätten att kontrollera situationer för att bibehålla den goda stämningen och harmonin, men de kommer aldrig försöka kontrollera människors enskilda liv. Å ena sidan innebär vågens sällskapliga sida att hen är social och försöker bli vän med allt och alla. Å andra sidan kan vågen vara för snabb på att bli bekväm med andra människor och dela med sig av för mycket av sig själva. Därför bör vågen se upp med att vara för naiv och särskilt undvika att utelämna sitt bankID till andra.

Skorpionen 23 oktober – 21 november
Grattis skorpionen, ni är zodiakens mest övervakande tecken och är en övervakningskamera i mänsklig form. Skorpionens högsta vilja är att få överbeskydda och ha kontroll över dem som de håller närmast i livet. Men trots deras goda intentioner kan tyvärr konsekvenserna av skorpionens kontrollerande natur vara att de medvetet liksom omedvetet skadar den som de älskar (läs: är en kontrollerande partner). Oavsett skorpionens stora stalkingkunskaper har de en extremt hög integritet och är livrädda för att själva bli övervakade.

Skytten 22 november – 21 december
Ingen värdesätter frihet högre än vad skytten gör. Sociala regler, råd och lagar gör att de känner sig fastlåsta i ett storebrorssamhälle. På grund av skyttens avsky mot övervakning vill de naturligtvis inte bli kontrollerade och övervakade av andra och de ser inget intresse i att försöka tygla eller styra sin omgivning. Skytten drömmer om att känna friheten genom att resa på fri fot, de vill uppleva öppna landskap och har storslagna idéer om att Planka.nu borde få ett eget riksdagsparti.

Stenbocken 22 december – 19 januari
När stenbocken blir kallad av andra för torr och tråkig, vill de självahellre säga att de är disciplinerade och något traditionella. De är plikttrogna och jobbar mer än gärna för lagen. Inte oväntat är det ordningsvakten på Sergels torg som är stenbock och har utstakade planer på hur hen ska bli polis genom sin ordningsvaktskarriär. Stenbocken kan uppfattas som kontrollerande och känslokalla, eftersom de har en bestämd bild av hur livet ska levas. Om någon ruckar på stenbockens bild av verkligheten kan den absolut råka ut för en stenbocks kontroller och maktmissbruk.

Vattumannen 20 januari – 18 februari
KRÄM:s astrolog besitter dessvärre ingen kunskap om när Nils Christie föddes, men troligtvis var han född i vattumannens tecken. Ingen idé är för nytänkande för vattumannen som är zodiakens rebell och anarkist. De vågar pröva innovativa tankeexperiment och utmana kontrollsamhället med sina analyser. Kontroll och övervakning berör vattumannen i högsta grad på ett filosofiskt plan. De är fullt upptagna med att läsa om Nietzsche eller Foucault och har därför varken tid eller lust för att lägga näsan i blöt genom att inkräkta andras privatliv.

Fiskarna 19 februari – 20 mars
Fiskarna dagdrömmer ständigt och har svårt för att skilja på sitt känsloliv och verkligheten. Istället för att försöka kontrollera sitt liv och sin omgivning vill fiskarna ta saker som det kommer. Deras filosofiska dagdrömmeri medför att fiskarna inte sällan missar vad som pågår i världen runtom dem. Risken är hög att fiskarna redan övervakas och kontrolleras av en person som de håller nära. Men de sticker hellre huvudet i sanden och fortsätter att vara optimistiskt naiva, vilket gör att de missar varningsflaggor för destruktiva relationer.

Väduren 21 mars – 19 april
Väduren är eldig, impulsiv och ofta sugen på att bråka. De är fysiska till sin natur och om bägaren rinner över är det de som startar ett fylleslagsmål. Men väduren är långt ifrån långsint och när de fått ur sig sina aggressioner ligger fokuset på att vara tävlingsinriktade. Väduren vill ta sig fram snabbt genom livet. De ser ingen anledning till att sänka sitt tempo för att lägga sin tid på att utöva makt över andra människor, eftersom de är så självupptagna och inriktade på att bli bäst på sin sak.

Oxen 20 april – 20 maj
En oxe vill inte uppfattas som kontrollerande, men deras envishet gör att de har svårt för att inte lägga sig i andras liv. Oxen är dessutom svartsjuk, vilket gör att de utövar kontroll för att känna att de äger sin partner. Men oxen rättfärdigar sitt kontrollbeteende med att de har ett emotionellt behov av trygghet. Genom att kontrollera personer i sin omgivning och ständigt vara på sin vakt kan oxen försäkra sig om att de vet var de har personer i sitt liv. Oxens kontrollbeteende kan lätt gå över styr, men oxen är konservativ och kommer inte försöka förändra sitt beteende

BANAL ONDSKA & MAGISKA PARAGGRAFRYTTARE

Denna text är inspirerad av Harry Potter-universumet, vilket innebär begränsningar då endast en källa, J. K. Rowling, finns att tillgå. Inte heller går det att anlägga ett komparativt perspektiv mellan länder eftersom det endast är det magiska Storbritannien som redogörs för i tillgängligt material. Hur andra Trolldomsministerier utövar makt och kontroll är och förblir oklart tills vidare. Juridik är inte fokus i böckerna om Harry Potter, ändock uppstår olika rättsliga trångmål och situationer genom hela serien. Rowling är inte jurist, vilket blir någorlunda tydligt i hennes framställning av rättslig tillämpning i den magiska världen. I moderna ögon tycks lagskipningen både integritetskränkande och rättsosäker för att inte tala om grym och omänsklig. Troligt är dock att Rowling medvetet skrivit in satir och kritik av moderna stater i sin magiska värld. Brännpunkten i den här texten kommer hur som haver ligga vid övervakning.

Genom en samhällsvetenskaplig skärskådning av barn- och ungdomsböckerna om trollkarlen Harry Potter framstår det magiska universumet helt plötsligt som en orwellsk dystopi. Trolldomsministeriet också kallat Ministeriet är den verkställande politiska makten. Den högsta politiska posten innehavs av trolldomsministern, en tjänst som inte tillsätts demokratisk, utan genom internt karriärsklättrande, helt i linje med Webers byråkratiska idealtyp.

Oberoende domstolar saknas vilket innebär att det heller inte finns någon institution som granskar makten. Webers definition av stat är monopol på legitim våldsutövning inom ett bestämt territorium. Detta gör att Trolldomsministeriet i allra högsta grad bör ses som en stat. Nationen, alltså folket, i denna stat utgörs av trollkarlar och häxor.

Elva års ålder är en viktig punkt i trollkarlar och häxors liv – det är nämligen då de tillåts bära trollstav och börja på en trolldomsskola, i Storbritannien heter denna skola Hogwarts. Minderåriga magiker får inte utöva magi utanför skolan och Ministeriet får reda på brott mot denna förordning genom ett slags spårning i deras stavar. Därför kan det hävdas att trollstavsbärande och skolstarten är en typ av invigningsceremoni för att skapa stark känsla av tillhörighet till den magiska nationen.

I skolan delas eleverna in i elevhem utifrån deras egenskaper, dessa elevhem är döpta efter och går i linje med grundarna av skolans personligheter. Detta är ett sätt att sammanbinda eleverna med mytiska symboler och magins oändlighet. I rädsla att uteslutas ur det magiska samfundet lägger minderåriga band på sin magi och internaliserar denna av Ministeriet ålagda styrning, både utanför och innanför skolans väggar. Hermione Granger gör detta klart genom citatet ”we could get killed or worse – expelled”. Relegering innebär förlorad rätt att bära trollstav samt total exkludering och alienation från sina magiska fränder. Kopplingen till den magiska världen klipps således av för den häxa eller trollkarl som bryter mot Ministeriets regler. Endast trollkarlar och häxor tillåts bära trollstav vilket andra magiska varelser förvägras.

Trollstavar är alltså en viktig symbol för att lagfästa skillnaden mellan mänskliga magiker och andra magiska väsen, samt fastställa herraväldet över dessa. Kommunikations- och resmöjligheter (som registrering av flyttnycklar) och nätverk för flammpulver regleras och hålls under uppsikt av Ministeriet. De har även möjlighet att avlyssna dessa ”vid behov”.

Register över magikers hemvist är en annan del av ministeriets övervakning. I femte boken synliggörs båda dessa medel för övervakning då Harry Potter blir anklagad för att ha utfört trolldom i närvaro av en mugglare (icke-magiker) utanför skolan. Vetskap om att magi utövats, att där varit en mugglare närvarande samt att det inte bor någon annan trollkarl eller häxa i närheten som kunnat utöva besvärjelsen, är aspekter som tillsammans utgör ett för ett panoptikon – alla kan vara (och är) hela tiden övervakade. Incidenten exponerar också Ministeriets diskriminerande hållning gentemot icke-magiker (ett ämne värt att avhandla i sig) eftersom det bor en kvinna av magisk börd men utan magiska krafter (ynk/squib) i närheten som inte "räknas till" och därför inte heller omfattas av denna övervakning. Media används i den senare delen av serien av staten för desinformation och smutskastningskampanjer mot folkfiender.

I fredstid verkar Ministeriet som vilken byråkratisk (om än odemokratisk) stat som helst, även om den som här diskuterats har en djupt problematisk och exkluderande karaktär. Det är först när ordningen hotas och elitens maktlystenhet tar överhanden som det verkligen ballar ur. Självklart kan det inte förnekas att situationen blev betydligt olustigare i de sista böckerna när onda krafter ockuperat makten, men det vore vanskligt att förringa det totalitära, rasistiska, antidemokratiska systemet som redan fanns på plats. Trolldomsministerie t utgör från början till slut en elitstyrd fascistisk polisstat med en kontroll och övervaning som diktatorer i mugglarvärlden bara kan drömma om.

CRIME TIMES QUIZ
VILKEN ÖVERVAKNINGSTYP ÄR DU?

1. Du är på väg till campus med bussen och personerna bakom dig pratar om något som låter hemligt. Du vet att du inte borde lyssna, men det låter ju så spännande! Vad gör du?

a) Jag sitter tyst kvar och lyssnar ett tag, innan jag tar på mig mina nya trådlösa hörlurar. Deras samtal väckte inget intresse hos mig, så Spotify it is.

b) Jag sjunker ner lite i sätet och fortsätter lyssna. Om de inte ville att jag skulle höra hade de inte pratat om det så högt! Till slut kanske jag vänder mig om och säger min åsikt om ämnet...

c) Att tjuvlyssna på bussen är det roligaste jag vet! Jag vänder lite på huvudet för att höra bättre, och sätter mig redo med Twitter uppe. Vadå - tänk om de säger något riktigt smaskigt?!

d) Jag lyssnar knappt på vad de säger, utan reagerar mest på att en av dem hade plankat på bussen. Hoppas att kontrollanterna går på bussen så att rättvisa skipas.

2. Du sitter i Laduvikssalen och skriver terminens svåraste tenta. Efter halva tiden öppnar du din Red Bull och tar en klunk. Men, vad är det du ser? Personen två rader fram har vecklat ut en liten papperslapp och det är tydligt att personen fuskar på sin tenta Vad gör du?

a) Ingenting. Jag noterar vem personen är och om jag blir tillfrågad kan jag berätta vad jag såg. Annars stannar det hos mig. What happens in Laduvikssalen, stays in Laduvikssalen...

b) Jag räcker upp handen så att läraren kommer fram till mig. Lite för högt frågar jag om det är tillåtet med hjälpmedel på den här tentan, och läraren svarar nej. Förhoppningsvis så har fuskaren hört mig och förstår att jag sett fusklappen. Det räcker så för mig!

c) Direkt efter tentan går jag in på klassens Facebook-grupp och skriver att "någon" sågs fuska i skrivsalen. Det går ett rykte om vem det kan ha varit och jag gottar mig i vad som blir månadens skvaller.

d) Jag blir förskräckt och går fram till tentavakten för att berätta vem som fuskade. Det är min plikt att se till att alla följer reglerna!

3. Du spenderar din eftermiddag i bibliotekets tysta del för att läsa ikapp i kursboken. Mittemot dig sitter en person som pratar i telefon och samtidigt äter ur en matlåda. Du vet att båda sakerna bryter mot bibblans regler, och dessutom så stör personen dig i läsningen. Vad gör du?

a) Jag stirrar lite på personen men väljer att låta det vara. Igår köpte jag lyckligtvis ett par ljudisolerande hörlurar och har inga problem med att ta på dem istället för att klaga!

b) Så irriterande! Jag harklar och ger personen en arg blick. Eftersom personen inte bryr sig om det så packar jag ihop och muttrar passivt aggressivt att man minsann ska vara tyst i ett bibliotek. Jag sätter mig istället på bänken utomhus, i naturen får man i alla fall lugn och ro...

c) Jag går till bibliotekspersonalen och pekar ut personen som bryter mot reglerna, ganska högt så att fler får höra vad personen gjort. Därefter ber jag personalen att hänga upp fler lappar runt om i bibblan och posta ett inlägg på Facebook, så att alla vet vilka regler som gäller.

d) Eftersom personen uppenbarligen stör ordningen och bryter mot reglerna går jag fram till personen och meddelar om reglerna som måste följas. Om personen vill fortsätta sitt telefonsamtal går det bra att göra det i trappan, och äta kan man faktiskt göra i Prego.

4. Du och din seminariegrupp har bokat ett grupprum i Studenthuset klockan 10. När ni kommer dit ser ni att en annan grupp har snott ert grupprum. De vägrar gå därifrån och ber er sitta i grupprummet bredvid. Problemet är att ni är 6 stycken, och det andra grupprummet har bara plats för 2 personer. Vad gör du?

a) Jag går en runda i huset för att se om det finns några större grupprum lediga. Annars kan vi bara sätta oss i datorsalen under Lantis!

b) Eftersom det var jag som bokade grupprummet vet jag med all säkerhet att den andra gruppen inte har bokat det, som de påstår. Jag står kvar i dörren och visar min bokning i telefonen. De har inget annat val än att själva emigrera till det lilla grupprummet bredvid, ha!

c) En annan seminariegrupp har kommit förbi och undrar vad som står på. Jag berättar att gruppen inne i rummet har snott vår tid. Vi får hjälp av den andra seminariegruppen att peta ut dem och kan påbörja vårt projekt i grupprummet som vi bokat.

d) Jag går själv in i rummet och berättar sakligt för gruppen att jag bokat rummet. Jag visar bokningsbekräftelsen och ber dem respektera reglerna som gäller. När de är på väg därifrån passar jag på att citera bokningspolicyn så att de inte gör om samma fel igen.

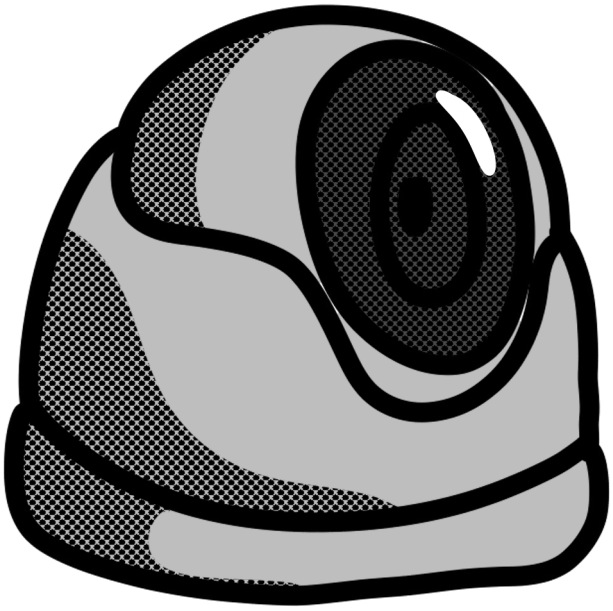
Du är...

a) ... kameraövervakning. Du är som en fluga "på väggen"-tyst och du ser allt. Du gillar att ha övergripande koll på läget och lyssnar gärna på andras samtal utan att de vet om det. Du är lugn och bryr dig inte nämnvärt om vad andra personer gör. Du vill alltid ha det senaste i modern teknik. På fritiden är du hobbyfotograf och din hobby i kombination med ditt teknikintresse leder till många dyra köp på Elgiganten.

b) ... fysisk design.Du gillar att vara passivt aggressiv.Det är inte många som vet om att du finns, men du är nöjd så. Du gillar att vara lite jobbig, och har inget emot att kämpa för något du vet är rätt. Du är en riktigt naturmänniska och älskar att vara utomhus i alla väder, i ur och skur. På universitetet läste du arkitektur och ditt favoritämne i grundskolan var problemlösning.

c) ... grannsamverkan.Du älskar skvaller och gillar att ha koll på läget.Om duvet någon ser du till att alla i kvarteret får veta det - och du förväntar dig att få höra om allt smaskigt som hänt den senaste tiden. Att stå och skvallra vid brevlådan en söndagsmorgon om vad grannen sågs göra fredag kväll är något av det roligaste du vet. Du räds inte att ryta till när det behövs, men du håller dig gärna på avstånd annars. På kvällarna älskar du att scrolla på Facebook och kommentera på den lokala tidningens inlägg.

d) ... polisiär närvaro.Du är modig och backar aldrig från en fight. När det sker något är du den första på plats. Din favoritsyssla en lördagskväll är att krypa upp i soffan med lagboken och du kan alltid peka ut vem som är the bad guy i Netflixserien. Folk som går mot rött och cyklar utan hjälm är bland det värsta du vet, och du är inte rädd för att låta dem veta det.

DEN KONTROLLERADE KONSTEN
Motstånd och medhåll i debatten om graffiti

Kloakråttor, ärthjärnor och troglodyter (Mohlin & Micic, 2020; Lindgren & Loman, 2019). Det sista var jag tvungen att googla. Det är ett svårt ord som betyder "grottfolk". Vilka är det som Stockholms trafikregionråd Kristoffer Tamson (M) kallar för sådana glåpord? Är det folkmördande diktatorer som det handlar om? Nej det är det inte, det är människor som målar graffiti som han syftar på. Tamson är inte den enda som anser att klotter och graffiti är en fruktansvärd företeelse på Stockholms gator. Sedan 1990-talet har debatten angående graffitins existens, i framförallt storstäderna, gått mer eller mindre varm. I en debatt i kammaren den 20 mars 2006 (prot. 2005/06:90) sa Lena Adelsohn Liljeroth (M):

"Att jag sedan blir gråtfärdig när jag går genom Gamla stan, Södermalm och andra stadsdelar eller åker tunnelbana hör kanske inte hit, eller också gör det det, för det är jag inte ensam om."

Jag vet inte riktigt hur det såg ut i Stockholm år 2006, då jag inte flyttade hit förrän år 2009, men jag tycker ändå att det finns andra saker att bli gråtfärdig över i stan än en överklottrad soptunna? Nä, nu är jag kanske orättvis? Bara för att jag inte stör mig märkvärdigt mycket på det klottret som finns, vare sig det är Tags, Throw ups eller Pieces 1 , så betyder ju inte det att det inte faktiskt är ett stort problem för andra. Man måste komma ihåg att för många så är klotter någonting som uppfattas som fult eller associeras med otrygghet (Hollari, 2003).

Det kostar också skattebetalarna enorma belopp eftersom att många kommuner har en policy att inom 24 timmar åtgärda klottret, så kallad klottersanering. Det var år 2007, under det borgerliga styret i Stockholm, som det beslutades om att införa en nolltolerans mot klotter och graffiti. Den mest kontroversiella paragrafen innehöll ett förbud mot att främja all form av verksamhet som kunde kopplas till graffiti (Urban Utveckling, 2016). Man fick alltså inte anordna kurser, event eller liknande som ansågs främja den förbjudna konstformen. Detta resulterade i insatser inom kollektivtrafiken och polisen där särskilda klotterenheter upprättades för att reducera och kontrollera uppkomsten av illegal graffiti och klotter.

Rossana Dinamarca (V) har sedan början av 2000-talet tagit parti för graffitin. Dinamarca med partikamrater skrev i en motion, där hon menar att regeringen bör införa en nationell toleranspolicy så att graffiti kan få plats att existera och utövas:

Graffiti är en fråga om makt och demokrati. De som utför graffiti och de som exempelvis bestämmer över byggnader, reklam och utformning av städerna har inte samma förutsättningar att påverka dem[...]. Graffiti är en reaktion mot att samhället inte fungerar demokratiskt när det är tydligt att alla inte kan ta plats i sin stad och att utformningen av de offentliga rummen styrs av ett fåtal personer. (Motion 2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl.)

Dinamarca indikerar att graffiti är i sin grund ett sätt för människor att uttrycka sina åsikter och att det inte är demokratiskt om bara det kommersiella får ta plats i städerna. I förlängningen är detta en utövning av kontroll, där de som sitter på makten bestämmer vad som ska räknas som fint och därmed okej. Nolltoleransen, i den formen som den var 2007, avskaffades år 2014 (Urban Utveckling, 2016:5), men Stockholms stad och många andra kommuner har fortfarande en hård policy mot graffiti. Vanligen så ska graffiti och klotter tas bort efter högst 24 timmar och tåg som sprayas ska omedelbart tas ur trafik. Värmdö kommun förkunnade så sent som 21 januari i år, att de låtit installera ett så kallat "mygglarm", ett larm som ringer obehagligt i öronen för personer under 25, för att förhindra att unga människor klottrar på baksidan av kulturhuset (TV4, 2021).

Det ska tas hårdare tag mot den här typen av brottslighet vilket fortfarande är retoriken bland politiker på såväl kommunnivå som i kammaren. Representanter från både Centerpartiet och Moderaterna nämner Broken Windows eller New York-modellen i motioner som de inlämnat så sent som förra året (Paarup-Petersen, 2020; Drougge, 2020) och menar att detta är en framgångssaga när det kommer till att bekämpa kriminalitet. Som kriminologistudent så blir jag förbryllad över hyllningarna av zero tolerance policing och tänker att förespråkarna har inte läst Waquant (2009). Jag vill minnas att han vid ett tillfälle kallar Broken windows-teorin för ett psedeo-kriminologisk alibi, för att omorganisera polisen i New York. Detta trots att det inte finns vetenskapliga bevis för att Broken Windows eller zero tolerance policing verkligen minskar kriminaliteten (Waquant, 2009:15). Under de första åren när zero tolerance policing infördes i New York så minskade förvisso brottsligheten, vilket det gjorde i hela USA, även de städer som inte använde modellen. Det finns alltså inget bevisat kausalt samband mellan zero tolerance policing och minskningen av kriminalitet, ändå pratar politiker, även idag, som att denna teori är en framgångssaga. Waquant (2009) menaratt nolltoleransen som infördes i New York på 90-talet inte hade till syfte att bekämpa kriminalitet, utan var ett sätt att lugna den nervösa medelklassen, eftersom att deras röster var värdefulla. Fienden var subproletariatet såsom tiggare, prostituerade, narkomaner och graffitimålare och lösningen på detta var zero tolerance policing (Waquant, 2009:16).

I Sverige har det tidigare funnits en hård bevakning av misstänkta graffitimålare. År 2014 avslöjade författaren Kolbjörn Guwallius i sin bok "Grip till varje pris", att det SL-anlitade vaktbolaget CSG använde ett olagligt dataregister över misstänkta graffare. I registret fanns information om målarnas namn och deras tags. I vissa fall så kunde man även hitta information om adress och bilder på graffitimålarens närstående (Mäch, 2014). Guwallius (2019) avslöjar bland annat metoder där väktare civilspanar på misstänkta graffare genom att förfölja dem i timmar. Jacob Kimvall beskriver nolltoleransens uppkomst som ett historiskt fenomen där svensk politik inspirerades av New Yorks nolltolerans, men med den stora skillnaden att i New York så kunde målare få lov att måla graffiti om de hade tillstånd, vilket var omöjligt under den svenska nolltoleranses storhetstid då graffitimålande var helt förbjudet (Kimvall, 2012:26f).

Sen har vi ju det där med att Moderaterna i Nacka kommun år 2019 anordnade en festival där de bjöd in graffitikonstnärer från hela världen till den så kallade muralfestivalen "Wall Street - Nacka" för att smycka tråkig betong med "vacker graffiti". Nacka kommun tog då på sig att efter eget tyckte och smak omkoda graffitin med en nu "DNA-kod". Där ställdes den gamla koden, med exempel som "Rebellisk", "Olaglig" och "Respektlös" mot den nya koden "Mästerlig", "Laglig", och "Respekt" (Nacka kommun, 2020). Det känns lite märkligt att vad som är vackert och vad som ska få finnas i staden är begränsat till vilket politiskt styre som är aktuellt, när det kommer till konstnärliga uttryck. Det känns som en sådan kontrast till det Sverige som presenteras som en demokrati där integritet respekteras. Att vara öppen för att låta graffiti ta plats i samhället behöver inte betyda att man uppmuntrar skadegörelse.

Personer som illegalt målar på platser där det inte tillåts kan och bör få konsekvenser för sitt handlande, men mot vilken bakgrund och till vilket pris? Ska narrativet av vad som får plats i det allmänna rummet endast få föras av de som blir gråtfärdiga av graffiti i stadsmiljön? Jag tycker inte det känns demokratiskt. Kanske kan frågan få ett bättre utfall av att föra dialog med graffitimålarna om varför de målar och varför de fortsätter att göra det, lagligt som olagligt? För en problematisk konsekvens som har belysts i kölvattnet på den hårda nolltoleransen, är de metoder som används för att "sätta dit" graffitimålare. Det är förvånande att metoderna som används för att övervaka målarna används i ett demokratiskt samhälle. Frågan bör kanske snarare handla om vilken skada graffitins existens har på samhället i kontrast till de metoder och resurser som läggs ner på att eliminera subkulturen?

Referenser

Guwallius, K. (2014). Grip till varje pris – Falkarna, CSG och de rättsvidriga väktarmetoderna 1996-2014. Stockholm: Verbal förlag.

Hollari, S (2003). Klotter - en inventering av förebyggande åtgärder. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Kimvall, J. (2012). Noll Tolerans -Kampen mot graffiti. Stockholm: Verbal förlag.

Lindgren, L. & Loman, N. (3 oktober 2019). Tamsons (M) om klottrarna: ”Icke rumsrena ärthjärnor”. Mitt i.
https://www.mitti.se/nyheter/tamsons-m-om-klottrarna-icke-rumsrena-arthjarnor/lmsjc!7055427/ [Hämtat 2021-04-10]

Mohlin, L. C. & Micic, M. (24 februari 2020). Familjefädernas hemliga dubbelliv: Klottrar ner tåg för miljonbelopp. Aftonbladet.
https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/EW9lk2/familjefadernas-hemliga-dubbelliv-klottrar-ner-tag-for-miljonbelopp [Hämtat 2021-03-30]

Mäch, M. (16 juni 2014). Datainspektionen ska utreda registrering av graffitimålare. Svenska dagbladet.
https://www.svd.se/datainspektionen-ska-utreda-registrering-av-graffitimalare [Hämtat 2021-05-30]

Nacka Kommun. (2020). Inför Wall Street Nacka. Nacka Kommun.
https://www.nacka.se/stadsutveckling-trafik/konsten-att-skapa-stad/genomforda-projekt/infor-wall-street/ [Hämtat 2021-05-20]

TV4. (11 januari 2021). Värmdö kommun skrämmer klottrare med mygglarm. TV4 Nyheter.
https://www.tv4.se/artikel/4PJ7AYWqwAebcFVBD4Xk3H/rika-kommunen-skraemmer-unga-klottrare-med-mygglarm [Hämtat 2021-04-15]

Urban Utveckling. (2016). Utvärdering av laglig graffiti. Slutrapport 2016. Stockholm: Urban utveckling.

Wacquant, L. J. (2009). Prisons of poverty (Vol. 23). U of Minnesota Press.

Riksdagstryck:
prot. 2005/06:90
Motion 2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl.
Motion 2020/21:409 av Niels Paarup-Petersen (C)
Motion 2020/21:1966 av Ida Drougge (M)

Om du har frågor eller tankar kring denna tidskrift och dess innehåll, eller om du vill komma i kontakt med KRÄM, tveka inte att vända er till oss. Ni kan hitta oss på:

Email: kramstockholm@gmail.com

Facebok: Kramstockholm, https://www.facebook.com/Kramstockholm/

Instagramsida: kramstockholm https://www.instagram.com/kramstockholm/

